

Організаційно-економічна стратегія розвитку льонопереробної галузі України

Динаміка обсягів виробництва вітчизняної продукції текстильної промисловості характеризується незначним зростанням, причому лише останнім часом [1].

Для економіки України лляне волокно є стратегічним продуктом, оскільки — це вітчизняна целюлозна сировина, яка щорічно відновлюється.

Сучасний кризовий стан льонарства та заводів первинної переробки льону зумовлений цілою низкою соціально-економічних чинників, які призводять до зниження рентабельності та збитковості багатьох підприємств галузі.

Це примушує виробників продукції з льонувовниці спрямовувати усі кошти на розв'язання сьогочасних проблем. Політика багатьох підприємств з переробки льону за умов конкуренції має одну мету — вижити будь-якою ціною, дочекавшись кращих часів, зберігши хоча б частину свого потенціалу [2].

Розв'язання проблеми стабілізації та відродження льонарської галузі України та її подальший розвиток за умов ринкових відносин можливі, якщо економічна політика з переозброєння галузі враховуватиме найважливіші чинники, а саме, силу й активність конкурентної боротьби на ринку льоноремісних товарів, потенціал маркетингу, ефективність інноваційних ресурсозберігаючих технологій, а головне, впровадження новітнього високопродуктивного устаткування з високим рівнем автоматизації та механізації виробничих процесів.

Аналізуючи глибинні причини економічних та соціальних труднощів підприємств галузі, слід зазначити: проблема у відсутності не стратегії, а можливості адаптації та пристосування до нових умов жорсткої конкуренції.

Постановка завдання. Лляні тканини, імпортовані з-за кордону, на вітчизняному ринку коштують дешевше за місцеві. Дехто вважає, що викликано це багатьма чинниками: недосконалістю вітчизняного законодавства, відсутністю справжньої підтримки галузі державою, високим податковим тиском тощо. Постає питання, як виступити галузь із кризового стану, переоснастити виробництво на рівні найкращих світових стандартів, не розгубивши набутого за попередні часи. На думку авторів статті, більшість проблем, насамперед, викликано не ними, а неможливістю впровадження у виробництво інноваційних технологій переробки сировини та використання відходів виробництва. Тому важливим є завдання впровадження у виробництво новітніх технологій, економічна оцінка їх ефективності.

Рішення. В Україні ще донедавна виробляли щорічно 100—140 тис. т льоноволокна за рік. Проте ні для кого не є секретом, орієнтація підприємств на випуск традиційної продукції лише з довгого і короткого волокна економічно не вигідний. Вихід такого волокна становить близько 12—25% [3]. Крім того, на підприємствах льонопереробної галузі відсутні можливості нарощування виробництва таких тканин через недостатність сировини. Коротке волокно, яке є на підприємствах у значно більшому обсязі, малоцінне для виробництва побутових тканин, проте воно придатне для виробництва котоніну, який за своїми фізико-механічними властивостями близький до бавовни.

У 30-і роки ХХ століття сфера застосування короткого лляного волокна була набагато ширшою, ніж тепер. Тоді на багатьох льонозаводах працювало устаткування з обезкострювання короткого волокна і його механічного подрібнення, доведена до стану бавовноподібного. Цей продукт використовували у сумішах із бавовняним волокном на бавовнопрядильних комбінатах. Виробляли з нього і вибухівку. Способи котонізації, які тоді застосовували, можна об'єднати у три групи: біологічну, механо-хімічну та електрохімічну

котонізацію. Однак на сучасних льонозаводах України саме ці технології не можна застосовувати через відсутність устаткування та умов для проведення котонізації.

Нині існують нові технологічні процеси із застосуванням устаткування, яке є в наявності на підприємствах первинної переробки. Так, спеціалісти ЦНДІЛКА (Москва, Росія) пропонують таку схему виробництва котоніну: відходи тіпання — валкова машина — стрічкова машина — різальна машина — розпушення та прочісування — котонін.

Для України актуальнішою може бути дещо змінена технологія, яку відпрацьовувано на Коростишівському льонозаводі та Херсонському бавовняному комбінаті.

Після переробки трести, відходи тіпання надходять на трясильну машину ТЛ-135. Після попереднього очищення відходи тіпання надходять на сушильну машину, де додатково просушуються. Після сушіння сировина подається на трясильну машину ТГ-135-Л, де додатково облагороджується, а потім — на куделеприготувальний агрегат КПАЛ, де в тіпальній частині змінюється швидкість тіпальних барабанів завдяки встановленню шківів різних діаметрів. Варіанти обробки короткого волокна вирізняються ступенем пролежування та режимами обробки короткого волокна. Отримане коротке волокно переробляють у котонін за умов бавовняного комбінату. Потім можлива обробка на кільцепрядильних машинах, і, як наслідок, — пражка.

Не можна твердити, що ця технологія найліпша для наших умов: вона технічно складна, не сприяє впровадженню поглибленої переробки льоносировини, оскільки рівень відходів та витрат на виготовлення продукції досить високий. Тому найважливішим і відповідальнішим моментом для підприємств галузі стає підвищення ефективності витрат на переоснащення виробництва новітнім закордонним та вітчизняним устаткуванням, розробка економічно обґрунтованих заходів з визначення та зниження раціональної структури витрат.

Дослідження у сфері первинної переробки льону свідчать, що в балансі вітчизняної лляної сировини короткі волокна становлять 65—75%. Тобто на кожну отриману тону довгого волокна припадає як мінімум дві-три тони короткого.

Причому середня вартість тони короткого волокна близько 1500 грн. (№№3—5). А вартість довгого коливається приблизно від 5000 (№8) до 7000 грн. (№12).

Зважаючи на такі цифри, доход, отриманий заводами первинної переробки, лише у разі реалізації короткого волокна може становити понад половину доходу, отриманого від виготовлення довгого волокна.

Порівнюючи вартість короткого волокна з вартістю грубо- та середньоволокнистої бавовни, яка тепер на світовому ринку коштує від 1500 до 2000 дол. за 1 т, можна з впевненістю казати, що сьогодні цілком доцільно використовувати на текстильних підприємствах України модифіковане лляне волокно через недостатній рівень забезпеченості бавовняним. Це, насамперед, зумовлено меншою його вартістю в готових виробках, більшою ціною одержуваного продукту. Крім того, переробка лляної сировини на устаткуванні бавовняних підприємств економічно вигідна.

Лляне волокно є одним з найміцніших на розрив рослинних волокон. Важливо, що у вологому стані воно не втрачає міцності, а навпаки у разі зволоження його міцність зростає на 40%. Тканини з такими унікальними властивостями необхідні не тільки у побуті, а й для виробничих цілей.

Необхідно також враховувати, що текстиль з льоноволокна має комплекс цінних споживчих властивостей: високу капілярність, гігроскопічність, бактерицидність, повітропроникність.

Крім того, льон має високі антиелектростатичні властивості та створює приємне відчуття для шкіри людини. Ці якості необхідні, насамперед, для дитячого одягу та білизни. Споживачі очікують від бавовняних тканин: економічності, зовнішньої привабливості, гігієнічності та надійності.

Собівартість одягу з лляного текстилю може бути нижчою порівняно з бавовняними. Що може, в свою чергу, поліпшити конкурентоспроможність товару цих категорій.

Економічну доцільність універсалізації підприємств бавовняної промисловості для переробки модифікованого льоноволокна доведено вченими і практиками різних країн. Нині в Україні теж є позитивний досвід щодо використання короткого льоноволокна. Херсонський бавовняний комбінат може на 30% застосовувати у виробництві котонізоване лляне волокно [4].

Усе вищевикладене переконує у можливості й необхідності здійснення роботи на новому, сучасному рівні знань і технічних можливостей з тим, щоб одержати коротке волокно, придатне для виробництва бавовноподібного волокна за використання його на бавовнопрядильних фабриках. У цьому напрямі чимало зроблено вченими Херсонського національного технічного університету [4].

За нинішніх умов впровадження економічно вигідної технології модифікації льоноволокна, яка спрямована на поглиблене використання трести, являє собою важливу проблему, від розв'язання якої значною мірою залежить майбутня доля льонарства як галузі народного господарства України та промисловості первинної переробки льону. Шляхи впровадження механізмів ресурсозбереження та перспективи економічної діяльності підприємств льонарства зумовлюють необхідність розробки, впровадження та інтенсифікації виробництва котонізації короткого волокна і підвищення ефективності витрат на її забезпечення.

Враховуючи сучасний стан найбільших підприємств бавовняної промисловості України (низьку інвестиційну привабливість регіонів, обмеженість ресурсів, складність оновлення технічної бази) головну увагу необхідно приділити пошуку внутрішніх резервів зниження витрат на забезпечення якості продукції.

ВИСНОВКИ

- ◆ Системний аналіз економічних проблем підприємств первинної переробки дав можливість зробити висновок про те, що особливу увагу за сучасних умов слід приділити впровадженню поглибленої переробки льоносировини; зниженню витрат на виготовлення продукції
- ◆ Специфіка виробництва продукції льонарства та пов'язані з цим особливості визначення ціни на неї зумовлюють необхідність розрахунку раціональної ціни окремих видів відходів первинної переробки льоносировини
- ◆ Найважливішим та відповідальнішим моментом для підприємств галузі стає підвищення ефективності витрат на переоснащення підприємств, розробка економічно обґрунтованих заходів з визначення раціональної структури та зниження витрат.

Список літератури

1. Наумов О.Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази. — Херсон: Олди-плюс, 2004. — 396 с.
2. Кругла Н.А. Вергунов В.А. Історія розвитку льонарства в Україні. Навчальний посібник. — Херсон: «Адамс», 2002. — с. 168.
3. Скорченко А.Ф. Наукові основи інтенсифікації виробництва та поглибленої переробки льоносировини: Автореф. дис... д-ра с.-г. наук: 06.00.09 / УААН; Інститут землеробства. — К., 1997. — 47 с.
4. Валько В.М. Удосконалення способів приготування лляної трести штучним розщепленням: Автореф. дис... канд. техн. наук: 05.18.03 / Херсонський держ. технічний ун-т. — Херсон, 2001. — 20 с.